

Vilnius, 2021 m. rugpjūčio 03 d.

DĖMESIO – PESTICIDŲ LIKUČIAI JUODOJOJE ARBATOJE!

Nacionalinė vartotojų konfederacija (Lietuva) kartu su partneriais: Lenkijos vartotojų fondu, Nacionaliniu sodininkystės mokslinių tyrimų institutu (Lenkija), Latvijos nacionaline vartotojų apsaugos asociacija, įgyvendina tarptautinį projektą „Vienodas, bet skirtingas“ („The same but different“). Projekto metu buvo atlikti juodosios arbatos pakeliuose, kuri parduodama 4 šalyse (Lenkijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Vokietijoje), laboratoriniai tyrimai. Projektą finansuoja Europos Komisija (Vartotojų programa 2014-2020).

Nacionalinė vartotojų konfederacija informuoja, jog 2021 metų balandžio-gegužės mėn. visuose tirtuose (11-oje) juodosios arbatų mėginių, atrinktų Lietuvoje, nustatytas leidžiamo trimetilsulfonio kationo kiekio viršijimas. Ką tai reiškia? Kokios arbatos tirtos? Skaitykite apie tai Nacionalinės vartotojų konfederacijos apžvalgoje (pridedama).

Trimetilsulfonio kationas (TMS) yra geriausias žymuo, parodantis glifosato trimezio naudojimą maistinių kultūrų auginimo procese. TMS arbatoje gali būti susijęs su herbicido glifosato trimezio naudojimu pradinėse kultūrose – tokiu atveju tai reikštų, kad buvo viršytas didžiausias leidžiamas TMS likučio kiekis visuose tirtose juodosiose arbatose ir pažeistas teisės akte nustatytas reikalavimas. Pasak kai kurių šaltinių, TMS gali

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

susidaryti terminio apdorojimo metu, t.y. arbatos lapų džiovavimo proceso metu, – tokios nuomonės laikosi arbatos gamintojai, kurie teigia, kad glifosatas nebuvo naudojamas kultūrų auginimo procese.

Mes nesame toksikologai ir nežinome, kokį poveikį ši medžiaga gali turėti vartotojų sveikatai. Vieno gamintojo laiške teigiama, kad „trimezio kationas yra molekulė, neturinti toksikologinės reikšmės“ ir kad vartotojai „yra visiškai saugūs“. Taip gali būti, bet kodėl buvo nustatytas didžiausias TMS likučių kiekis? Į šį klausimą reikia atsakyti.

TMS viršijimai buvo nustatyti įvairių gamintojų arbatose. Atrodo, kad problema yra pasaulinė ir gali apimti visą sektorių. Mums neaišku, kaip TMS patenka į arbatą. Gamintojai sako, kad TMS tirtose arbatose nėra susijęs su kancerogeniniu glifosato naudojimu arbatų auginimo metu, bet yra arbatos džiovavimo proceso darinys. Šis argumentas, be kita ko, yra grindžiamas ir tuo, kad glifosato trimezį yra draudžiama naudoti šalyse, kuriose arbata auginama. Taigi, mes klausiamo gamintojų: ar jie turi įrodymų, kad draudimo naudoti šią medžiagą yra laikomasi?

Be to, Lietuvoje, kaip ir visose Europos Sąjungos (ES) valstybėse narėse, galioja reglamentas, nustatantis didžiausią TMS likučių kiekį, todėl parduotuvių lentynose neturėtų būti jokių produktų, pažeidžiančių teisės akto nuostatas.

ES maisto teisėje nustatytos didžiausios pesticidų likučių vertės, siekiant apsaugoti vartotojus nuo neigiamo poveikio sveikatai dėl per didelio tokių likučių suvartojimo. Nacionalinės vartotojų konfederacijos įgyvendinamas projektas yra tarptautinis

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

ir jo metu nustatytas nerimą keliantis padidintas TMS kiekis juodojoje arbatoje, parduodamoje Lietuvos, Lenkijos, Latvijos ir Vokietijos rinkose. Pesticidų likučių šaltinis gali būti augalų apsaugos produktų, kurių sudėtyje yra glifosato trimezio, naudojimas. Nacionalinės ir ES valdžios institucijos turėtų skubiai atlikti tolesnius tyrimus, kad būtų galima išsiaiškinti šių likučių šaltinį. ES teisės aktais siekiama apsaugoti vartotojus – Lietuvos vartotojams turi būti suteikta garantija, kad nustatytas per didelis pesticidų likučių kiekis nėra pavojingas jų sveikatai.

Projekto metu tirtos šių prekės ženklų arbatos: Ahmad, Dilmah, Greenfield, Lipton, Teekane, Twinings, English Tea Shop Organic, Cupper. Informaciją apie konkrečias tirtas arbatas, kurios buvo įsigytos Lietuvos parduotuvėse, ir nustatytus TMS kiekius galima rasti Nacionalinės vartotojų konfederacijos parengtoje apžvalgoje (pridedama).

„Mes visi esame vartotojai. Tie, kurie profesionaliai užsiima arbatos auginimu ir gamyba, kuria taisykles ir stebi jų laikymąsi, taip pat yra vartotojai. Gerbiami vartotojai, nenuodykite ir nebūkite apnuodyti. Kadangi yra mokslinių įrodymų, kad daugelyje pasėlių naudojamas glifosatas yra kancerogeninis, jis turi būti visiškai uždraustas! Kviečiame ir Lietuvos valdžios institucijas remti šią poziciją“ - teigia Nacionalinės vartotojų konfederacijos tarybos prezidentė Alvita Armanavičienė.

„Esu dėkingas galėdamas prisidėti prie šio projekto. Šios iniciatyvos dėka mes vis daugiau sužinome apie „tamsiąsias“ augalų apsaugos produktų naudojimo puses. Ši veikla puikiai papildo maisto saugos sistemą. Gauti rezultatai patvirtina, kad

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

būtina patikrinti, kaip ūkininkai vykdo augalų apsaugos produktų naudojimo reikalavimus, kaip efektyviai veikia gamintojų ir platintojų kontrolės sistemos bei oficiali maisto kontrolė. – sako dr. Artura Miszczak – Lenkijos nacionalinio sodininkystės mokslinių tyrimų instituto (kuriame buvo tirti arbatos mėginiai) Maisto saugos tyrimų skyriaus vadovas.

Nacionalinė vartotojų konfederacija (NVK) įkurta 2003 metais. NVK – nacionalinė vartotojų organizacija, vienijanti Lietuvos vartotojų organizacijas, dirbančias įvairiose srityse, susijusiose su informavimu, konsultavimu, vartotojų švietimu, viešo intereso atstovavimu valstybės ir savivaldybių institucijose bei viešo intereso gynimu teismuose.

Pagrindinis NVK tikslas – nacionaliniu ir tarptautiniu mastu atstovauti Lietuvos vartotojų ir vartotojų teises ginančių organizacijų interesus valstybės institucijose, verslo struktūrose bei nevyriausybiniam sektoriuje, tenkinti kitus viešuosius interesus.

Nacionalinės vartotojų konfederacijos tarybos prezidentė

Alvita Armanavičienė

Tel. 8 686 25661

El. paštas: konfederacija@vartotojai.eu

<https://vartotojai.eu/>

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

**JUODOJI ARBATA PAKELIUOSE –
AR JOS SUDĖTYJE YRA GLIFOSATO?**

ĮVADAS

Nacionalinė vartotojų konfederacija (NVK) kartu su partneriais: Lenkijos vartotojų fondu, Nacionaliniu sodininkystės

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

mokslinių tyrimų institutu, Latvijos nacionaline vartotojų apsaugos asociacija, įgyvendina tarptautinį projektą „Vienodas, bet skirtingas“ („The same but different“). Projekto metu buvo atlikti juodosios arbatos pakeliuose, kuri parduodama 4 šalyse (Lenkijoje, Latvijoje, Lietuvoje ir Vokietijoje), laboratoriniai tyrimai. Projektą finansuoja Europos Komisija (Vartotojų programa 2014-2020).

NVK atrinko 11 populiarios juodosios arbatos mėginių, kurie buvo laboratoriškai ištirti siekiant įsitikinti, ar arbata neužteršta pesticidų likučiais ir sunkiaisiais metalais. Laboratoriniai tyrimai atlikti Nacionaliniame sodininkystės mokslinių tyrimų institute (<http://www.inhort.pl/en>). Institutas informavo NVK apie tai, kad, akredituotu metodu ištyrus arbatą, visuose mėginiuose buvo nustatyti didžiausio leistino trimetilsulfonio kationo (TMS) likučio kiekio viršijimai. TMS buvimas arbatoje gali būti sietinas su herbicido glifosato trimezio naudojimu ir tai reikštų teisės pažeidimą dėl nustatyto didžiausio leistino kiekio (DLK) viršijimo. Pasak kai kurių šaltinių, TMS gali susidaryti terminio apdoravimo metu, t.y. arbatos lapų džiovavimo proceso metu, – tokios nuomonės laikosi arbatos gamintojai, kurie teigia, kad glifosatas nebuvo naudojamas kultūrų auginimo procese.

Kaip yra iš tiesų? 5 iš 11 tirtų juodosios arbatos mėginių, buvo nustatytas ne tik TMS, bet aptikti ir glifosato pėdsakai. Nustatyti glifosato kiekiai neviršijo leistinų lygių. Tačiau nėra žinoma, ar tai buvo glifosato trimezis ir kokia yra TMS kilmė tirtose arbatose. Taip pat nėra aišku, ar arbata su kationo likučiais kenkia sveikatai ir kokia apimtimi. Yra neramu dėl gautų tyrimų rezultatų ir eilės neatsakytų klausimų. Todėl apie tyrimų rezultatus buvo informuotos už maisto saugą atsakingos

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

institucijos, arbatų gamintojai, platintojai. Šiuo metu yra laukiama atsakymų, visų pirma, dėl to, ar nustatyti likučiai yra kenksmingi vartotojams, ar tai yra teisės reikalavimų neatitikimas?

Tikslas yra paprastas. Vartotojai turi teisę į saugų maistą, kuriame nebūtų kenksmingų medžiagų likučių. Tyrimo rezultatų pavišinimas skatina gamintojus kelti standartus, tokiu būdu yra lengviau užtikrinamas informuotas vartotojų pasirinkimas. Taip pat siekiama griežtinti maisto kontrolės sistemą nuo lauko iki stalo ir uždrausti glifosatinių augalų apsaugos priemonių naudojimą.

PESTICIDAI

Pesticidai yra medžiagos, skirtos kovai su nepageidaujamais organizmais: graužikais (valgančiais grūdus), vabzdžiais (mintančiais vaisiais), piktžolėmis ir pan. Akivaizdu, kad perteklinis pesticidų naudojimas turi neigiamą poveikį ir jų naudojimas turi didesnės žalos nei kenkėjai, kuriems kontroliuoti sukurtos priemonės. Be to, niekas nežino, koks yra ilgalaikis pesticidų naudojimo poveikis. Todėl mokslininkai perspėja, kad reikia būti atsargiems su pesticidais.

Pesticidų naudojimas yra kontroliuojamas nustatant didžiausius leidžiamus pesticidų likučių kiekius maiste ir pašaruose. Visoje Europos Sąjungoje (ES) galioja 2005 m. vasario 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 396/2005 dėl didžiausių pesticidų likučių kiekių augalinės ir gyvūninės kilmės maiste ir pašaruose ar ant jų. Kiekvienoje ES valstybėje narėje yra kompetentinga kontrolės institucija. Informacija apie nustatytus neatitikimus, susijusius su

didžiausiais pesticidų likučių kiekiais, yra dalinamasi Skubių pranešimų apie nesaugų maistą ir pašarus sistemoje (RASFF – Rapid Alert System for Food and Feed).

GLIFOSATAS

Glifosatas yra pesticidas, skirtas kovoti su piktžolėmis (herbicidas). Žemės ūkyje, priemonės, kurių sudėtyje yra glifosato, pavyzdžiui, gali būti naudojamos dirvos paruošimui naujoms kultūroms auginti, kadangi tokios priemonės sunaikina visus augalus apdirbtoje teritorijoje.

Nėra abejonių, kad glifosatas, kuris gali patekti į vandenį ir maistą, yra siejamas su neigiamu poveikiu žmonių sveikatai. Jungtinėse Amerikos Valstijose „Bayer AG“, glifosatinio herbicido „Roundup“, taip pat žinomo Lietuvoje, savininkas neseniai pralaimėjo antrąjį apeliacinį skundą federaliniame teisme. Teismas nustatė, kad „Roundup“ sukelia vėžį. Yra tūkstančiai žmonių, laukiančių kompensacijos ir teigiančių, kad glifosatas yra kancerogenas (vėžį sukianti medžiaga). Dėl galimų neigiamų finansinių pasekmių, „Bayer AG“ svarsto prieštarigai vertinamo „Roundup“ tiekimo rinkai apribojimą Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) vartotojų rinkai. Kol JAV rinka traukiasi, verslo mūšis vyksta kitur. ES vyksta procedūros peržiūrėti glifosato naudojimo teisėtumą.

Pagal ES teisę, jei augalų apsaugos produktai, kurių sudėtyje yra glifosato, naudoti kultūroms, jų likučių, viršijančių nustatytus leidžiamus lygius, neturi būti maiste. Viena iš glifosato rūšių, naudojamų pasėliams, yra glifosato trimezis.

TRIMETILSULFONIO KATIONAS (TMS)

Keletas tyrimų rodo, kad TMS gali atsirasti iš dviejų šaltinių:

- Kai naudojamas glifosato trimezis – tuomet kationo likučiai neturi viršyti didžiausios leidžiamos koncentracijos;
- Susidaro arbatos džiovavimo metu, veikiant aukštai temperatūrai – šiuo atveju didžiausia leidžiama koncentracija TMS likučiui nenustatoma.

Europos Komisija nustatė didžiausią leidžiamą koncentraciją TMS, susijusiam su glifosato naudojimu. Didžiausias leistinas TMS likučio kiekis yra nustatytas Reglamente 396/2005 ir sudaro – 0.05 mg/kg.

Be to pažymėtina ir tai, kad 2020 m. pesticidų, kurie turi būti įtraukti į ES daugiametes kontrolės programas ir valstybių narių įgyvendinamas nacionalines maisto kontrolės programas, sąrašė yra TMS. Kadangi TMS gali susiformuoti kaip gamybos teršalas džiovavimo aukštoje temperatūroje metu (prieskoniuose, žolelėse, arbatoje, džiovintuose vaisiuose, grūduose, ankštiniuose augaluose), Europos Komisija rekomenduoja vykdyti kontrolę. Įvertinus kontrolės rezultatus, TMS buvo nustatytas greipfrutuose, vynuogėse, grybuose, smidruose.

VYKDOMO TYRIMO SANTRAUKA

- Iširta 11 juodųjų arbatų pakeliuose (2 juodosios arbatos – ekologiškos).
- Arbata buvo nupirkta įvairiose parduotuvėse 2021 m. balandžio mėn. ir išsiųsta į laboratoriją (arbatų įsigijimo dokumentai, mėginių atrinkimo protokolai ir laboratorinių tyrimų rezultatai yra saugomi).

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

- Juodosios arbatos tyrimai dėl pesticidų ir sunkiųjų metalų nustatymo atlikti Nacionaliniame sodininkystės mokslinių tyrimų institute Lenkijoje (<http://www.inhort.pl/en>).
- Visuose tirtuose juodosios arbatos mėginiuose nustatytas TMS viršijimas. TMS negalėjo susidaryti savaime chromatografinių tyrimų metu, kadangi mėginiai nebuvo paveikti metilinimo veiksnio.
- Apie tyrimo rezultatus buvo informuota kompetentinga nacionalinė maisto kontrolės institucija (Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba), platintojai, gamintojai.

JUODOSIOS ARBATOS PAKELIUOSE, ĮSIGYTOS LIETUVOS PARDUOTUVĖSE, TYRIMŲ REZULTATAI

Tirtas produktas		TMS* likučių kiekis (mg/kg)	Glifosato** likučių kiekis (mg/kg)
	Ahmad Tea English No. 1	0.27±0.14	-
	Ahmad Tea English Breakfast	0.28±0.14	0.080±0.040
	Dilmah Ceylon Gold	0.12±0.060	0.54±0.27
	Dilmah Premium Tea	0.11±0.055	0.43±0.22
	Greenfield Golden Ceylon	0.22±0.11	-

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

	Lipton Yellow Label	0.18±0.090	-
	Lipton Gold Tea	0.12±0.060	0.40±0.20
	Teekanne English Breakfast	0.25±0.13	0.073±0.037
	Twinings English Breakfast Tea	0.13±0.065	-
	Cupper Organic English Breakfast Tea	0.11±0.055	-
	English Tea Shop Organic English Breakfast Tea	0.15±0.075	-
<p>* Didžiausias leistinas trimetilsulfonio kationo likučio (TMS) kiekis – 0.05 mg/kg ** Didžiausias leistinas glifosato likučio kiekis – 2.0 mg/kg</p>			

IŠVADOS

- Tirtuose juodosios arbatos mėginiuose sunkiųjų metalų nenustatyta.
- Pesticidų likučių, viršijančių leidžiamas didžiausias normas, tirtuose juodosios arbatos mėginiuose nenustatyta (išskyrus TMS).
- Visuose tirtuose juodosios arbatos, įskaitant ir ekologiškos, mėginiuose viršytas TMS kiekis. TMS likučio viršijimai nustatyti juodojoje arbatoje, parduodamoje tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje, tiek Latvijoje, tiek Vokietijoje.

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

- TMS viršijimo priežastis (kilmė) nėra aiški. Nėra aišku, ar nustatytas TMS viršijimas yra teisės akto neatitiktis.
- 5 mėginuose iš 11 nustatyti glifosato pėdsakai, tačiau nustatytas glifosato likučių kiekis neviršija reglamentuoto leidžiamo lygio.

KLAUSIMAI

- Kokia yra TMS likučių kilmė? Ar TMS viršijimas yra susijęs su glifosato trimezio naudojimu? O, galbūt, TMS susidarė arbatos džiovavimo proceso metu, kaip teigia gamintojai?
- Ar esamas teisinis reglamentavimas dėl TMS likučių maiste yra tinkamas?
- Ar rinkos kontrolės ir stebėsenos sistema iš tikrųjų užtikrina, kad parduodamas maistas yra saugus?
- Ką vartotojui turėtų reikšti viršytas TMS likučių kiekis juodojoje arbatoje?

KĄ SAKO VALSTYBINĖS INSTITUCIJOS

Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) buvo informuota apie arbatos tyrimų rezultatus. Institucija nekommentavo kationo toksiškumo, tačiau rekomendavo susisiekti su kompetentingomis nacionalinėmis institucijomis, atsakingomis už pesticidų likučių maisto produktuose normų laikymąsi. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT) yra Lietuvos atsakinga institucija, vykdanči maisto saugos ir kokybės kontrolės funkcijas. VMVT buvo informuota apie vykdomo tyrimo rezultatus. VMVT informavo NVK apie tai, kad atliekama neplaninė valstybinė kontrolė, siekiant įvertinti NVK pateiktą informaciją.

KAŲ SAKO GAMINTOJAI

Apie atliktus juodosios arbatos laboratorinius tyrimus buvo informuoti pardavėjai, gamintojai, kad jie galėtų greitai reaguoti ir imtis atitinkamų veiksmų.

Arbatų gamintojai teigia, kad jų produktuose nėra kenksmingų sveikatai medžiagų, įskaitant ir glifosatą. Jie teigia, kad glifosatas nebuvo naudojamas kultūroms. TMS, kuris buvo nustatytas, susidarė arbatos gamybos (džiovinimo) proceso metu, todėl reglamentuotas didžiausias leistinas TMS lygis neturi būti taikomas. Tačiau gamintojai nepateikė įrodymų, kad glifosato trimezis nebuvo naudotas kultūrų auginimo metu. Vieno gamintojo laiške teigiama, kad „trimezio kationas yra molekulė, neturinti toksikologinės reikšmės“ ir kad vartotojai „yra visiškai saugūs“. Jeigu taip iš tiesų yra, kodėl yra nustatyta didžiausia leistina TMS riba? Šis klausimas reikalauja atsakymo.

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA APIE PROJEKTĄ

Ši pirminė apžvalga parengta įgyvendinant projektą „Vienodas, bet skirtingas“ („The same but different“) – ar maistas Baltijos regiono šalyse skiriasi nuo maisto kokybės Vakarų Europos šalyse? Projekto partneriai: Lenkijos vartotojų fondas (<https://konsumenci.org/>); Nacionalinis sodininkystės mokslinių tyrimų institutas Lenkijoje (<http://www.inhort.pl/en>); Latvijos nacionalinė vartotojų apsaugos asociacija (<https://www.pateretajs.lv/>). Projekto metu tiriama juodoji arbata ir malta kava, kuri parduodama 4 šalyse (Lenkijoje, Latvijoje,

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA

Lietuvoje ir Vokietijoje). Planuojama įvertinti, ar nėra skirtumų tarp įvairiose šalyse parduodamų produktų, atliekant cheminius ir juslinius tyrimus. Galutinę ataskaitą apie arbatos ir kavos tyrimų rezultatus planuojama parengti 2021 m. pabaigoje ir paskelbti NVK interneto svetainėje <https://vartotojai.eu/>.